

Okastraadiga vabadus

Vabaduste ja kodanikuõiguste olukorrast kõikjal maailmas huvituv Riigikogu liige Silver Meikar kirjutab seekord, kuidas on nende asjadega lood Lõuna-Aafrika Vabariigis.

Kui Kaplinn peaks endale uue linnalogo kujundama, võiks selleks saada okastraat. Kõik väravad, aiad ja isegi linnaosad paljastavad valvekoera kombel oma teravad metallhambad, andes möödujale selge hoiatuse: „Võõras, ära tule!” Müüride tagant leidsin aga alati külalislahked ja avatud elanikud, isegi kõige hullemast *township*ist.

Townshipi eestikeelne tõlge ei peegelda nende asumite tõelist palet. Vald, külakogukond või maakonna väikelinn ei sobi kuidagi kirjeldama mitme miljoni elanikuga maa-ala, kus kättejuhtuvast materjalist kokkuklopsitud hurtsikuid on pillutatud neljas ilmakaares nii kaugele kui silm ulatub. Suur osa sealsest ainult mustanahalisest elanikkonnast on töötud, madalalt haritud ning lootusetult vaesed. „Normaalne” valge inimene sinna oma jalga ei tõsta või kui, siis ainult reisibüroo korraldatud apartheidi „jäänukeid” tutvustaval ekskursioonil.

Apartheidiks nimetasid Lõuna-Aafrika valgetest võimukandjad enda rassieralduspoliitikat, mille eesmärgiks oli viia erinevatest rassidest inimeste omavaheline läbikäimine miinimumini. Üheks selle poliitika osaks oli ka 1950. aastal vastu võetud seadus, mis keelas mustanahalistel linnas elamise ning löi

✓ Kiiraborti reklaamiv kuulutus slummitänaval.

Uudishimulikult turiste piidlevad lapsed on kõikjal maailmas sarnased.

aluse just selliste illegaalsete slummide tekkeks.

1994. aasta tähistab äärmusrassistliku apartheidipoliitika lõppu Lõuna-Aafrikas, kuid selle pärand kestab edasi. Küsisin mitmelt Khayelitsha (2 miljoni elanikuga slumm Kaplinnas) elanikult, mis on nende elus viimasel 15 aastal muutunud. „Võime küll linna minna, kuid paraku ei ole sinna minekuks raha, ammu pole siis raha seal midagi teha,” kirjeldas mulle uut vabadust üks Khayelitsha põline elanik ning uuris siis kiiresti, ega mul talle tööd pakkuda pole.

Khayelitshas mulle ringkäiku teinud Rootsi sponsoreeritud mittetulundusühingu kolm kohalikku liiget väitsid, et toimetulekutoetuste süsteemi sis-

seviimine ei ole perede elustandardit parandanud. „Töötus- ja lasteraha vahetatakse juba kättesaamispäeval kohalikus kõrtsis märjukese vastu, mitte ei investeerita laste haridusse või kodusse.”

Haridus ja töö on ainuke hea tee, mis võib slummist välja viia.

Haridus ja töö on ainuke hea tee, mis võib slummist välja viia. Kaplinnas mulle peavarju pakkunud

Elizabeth aitab oma slummis elava koduabilise tütre sekretäri elukutse omandada ning ema rääkis mulle ülevas õnnes, et tema silmarõõm on töö leidnud kesklinna pilvelõhkuja kõrgel korrusel ja elab normaalses linnaosas.

Gümnasistide liidu juhtkonda kuuluva Elizabethi südameprojekt on seotud mõistagi spordiga. Mitmes slummis üle riigi on ta tööle pannud võimlemisklu-

bid, mis pakuvad noortele vaba aja tegevust, aga treenivad ka professionaalseid sportlasi. Apartheidi tõttu ei lubatud Lõuna-Aafrika sportlasi pikki aastaid rahvusvaheliste võistlustele, riigis aga ei lastud mustanahalisi spordisaaligi. Elizabeth töötab praegu selle nimel, et kunagi võidakse mustanahaline võimleja Lõuna-Aafrikale olümpiakulla.

Inimesi ja organisatsioone, kes soovivad vaesuses virelevaid miljoneid slummielanikke aidata, on palju, kuid ka nende ennastalgav tegevus toob vaesusemerre vaid hetkelise rõõmupiisa. Pole siis ime, et slummist välja pääsemiseks valivad paljud noored lihtsama ehk kuritegeliku tee.

„See on vargajõugu liige,” viitasid mulle kaaslasel Khayelitsha tolmusel tänaval uitavale tähelepandamatule noorukile. „Nädalavahetusel oleksime pidanud

talle oma mobiiltelefonid ja rahakotid loovutama.” Kohalike kirjelduse järgi kuulub slumm reede õhtust esmaspäeva hommikuni kohalikele jõukudele ning iga nutikas elanik nina hurtsikust välja ei pista. Röövimised, vägistamised ja ka mõrvad on igapäevase elu osa.

Pole siis ime, et kohalikud pidasid mind hulluks, kui soovisin hääletades riigis ringi sõita, palusid mul üksi slummidesse mitte minna ja pimeduse saabudes elektrirongi asemel taksot kasutada. Kõrged aiad, suletud ukсед ja kuulivestidega turvafirmatöötajad

võivad Kaplinna elanikele turvatunnet anda, kuid mulle mitte. Ei tahaks elada riigis, kus enda ümber peaks okastraatidest turvasilindri püstitama.

PS: Kaplinn ja selle ümbrus on maailma üks kõige kaunimaid paiku. Kui krõbe lennupileti hind takistuseks ei ole, soovitatakse sinna kindlasti turismireisile või 2010. aasta suvel toimuvaid jalgpalli maailmameistrivõistlusi nautima minna. Kaplinna kaunist

loodust ja linna nautides võiks aga alati mees pidada, et enamiku seal elavate inimeste elu ei ole kaugelki nii ilus. Ma ei tea, millised näevad välja turismibüroode korraldatavad visiidid slummidesse ja kui palju kohalik kogukond nendest võidab. Vaesuse,

mure ja õnnetuse konventeerimine turismiobjektiks on minu hinnangul alati ebaväärakas ja taunimisväärne. Paratamatult tikub pähe mõte, et sellega muudetakse slumm loomaaiaks ja seal elavad inimesed puuriatraksioonideks.

